

بیت

لا  
ب  
در دستور قرار نبرد

۱۳۹۱/۱۰/۱۷

حضرت آیت الله احمد جنتی

دبیر محترم شورای نگهبان

شماره: ۱۲۷/۶۱۸۲۸

تاریخ: ۱۳۹۱/۱۰/۱۸

بوست:

دبیرخانه شورای نگهبان  
شماره ثبت: ۹۱، ۱۱، ۴۹۰۷۱  
تاریخ ثبت: ۱۳۹۱/۱۰/۱۸  
کد پرونده:  
ساعت ورود:

عطف به نامه‌های شماره ۹۱/۳۰/۴۸۱۱۵ مورخ ۱۳۹۱/۷/۱ و شماره ۹۱/۳۰/۴۸۰۶۳

مورخ ۱۳۹۱/۶/۲۶ و پیرو نامه شماره ۱۲۷/۶۳۶۷۷ مورخ ۱۳۹۰/۱۰/۱۲ در اجرای اصل نود و

چهارم (۹۴) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران لایحه مجازات اسلامی مصوب کمیسیون

قضائی و حقوقی مجلس شورای اسلامی مطابق اصل هشتاد و پنجم (۸۵) قانون اساسی

جمهوری اسلامی ایران که به منظور رفع ایرادات آن شورا در جلسه مورخ ۱۳۹۱/۹/۱۴

کمیسیون مذکور مجدداً به تصویب رسیده است، به پیوست ارسال می‌گردد.

علی لاریجانی

## لایحه مجازات اسلامی

ماده ۱- .....

طبق نظر شورای نگهبان ماده (۲۲۱) به بعد از ماده (۱۲) به عنوان ماده (۱۲) مکرر منتقل گردید:  
ماده ۱۲ مکرر- هرگاه رجوع به اصل یکصد و شصت و هفتم (۱۶۷) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران لازم شود، مقام قضائی از رهبری استفتاء می کند. مقام رهبری می تواند این امر را به فرد یا افرادی تفویض نماید.

### فصل اول - مجازات های اصلی

#### مبحث اول - مجازات های اصلی اشخاص حقیقی

عنوان «مبحث اول- مجازات های اصلی اشخاص حقیقی» حذف شد.

ماده ۱۳- ...

ماده ۱۴- مجازات های مقرر برای اشخاص حقیقی چهار قسم است:

الف- حد

ب- قصاص

پ- دیه

ت- تعزیر

ماده (۱۴) به شرح زیر اصلاح و یک تبصره به آن الحاق می شود:

ماده ۱۴ - مجازات های مقرر در این قانون چهار قسم است:

۱- حد

۲- قصاص

۳- دیه

۴- تعزیر

تبصره- چنانچه رابطه علیت بین رفتار شخص حقوقی و خسارت وارد شده احراز شود دیه و خسارت، قابل مطالبه خواهد بود. اعمال مجازات تعزیری بر اشخاص حقوقی مطابق ماده (۲۰) خواهد بود.

ماده ۱۵- ...

ماده ۱۹- مجازات‌های تعزیری مقرر برای اشخاص حقیقی به هشت درجه

تقسیم می‌شود:

درجه یک

- حبس بیش از بیست و پنج تا سی سال

- جزای نقدی بیش از یک میلیارد (۱.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال

- مصادره اموال

درجه دو

- حبس بیش از پانزده تا بیست و پنج سال

- جزای نقدی بیش از پانصد و پنجاه میلیون (۵۵۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال تا یک میلیارد

(۱.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال

درجه سه

- حبس بیش از ده تا پانزده سال

- جزای نقدی بیش از سیصد و شصت میلیون (۳۶۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال تا پانصد و

پنجاه میلیون (۵۵۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال

درجه چهار

- حبس بیش از پنج تا ده سال

- جزای نقدی بیش از یکصد و هشتاد میلیون (۱۸۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال تا سیصد و

شصت میلیون (۳۶۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال

- انفصال دائم از خدمات دولتی و عمومی  
درجه پنج
  - حبس بیش از دو تا پنج سال
  - جزای نقدی بیش از هشتاد میلیون (۸۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال تا یکصد و هشتاد میلیون (۱۸۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال
  - محرومیت از حقوق اجتماعی بیش از پنج تا پانزده سال  
درجه شش
  - حبس بیش از شش ماه تا دو سال
  - جزای نقدی بیش از بیست میلیون (۲۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال تا هشتاد میلیون (۸۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال
  - شلاق از سی و یک تا هفتاد و چهار ضربه
  - محرومیت از حقوق اجتماعی بیش از شش ماه تا پنج سال
  - انتشار حکم قطعی در رسانه‌ها  
درجه هفت
  - حبس از نود و یک روز تا شش ماه
  - جزای نقدی بیش از ده میلیون (۱۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال تا بیست میلیون (۲۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال
  - شلاق از یازده تا سی ضربه
  - محرومیت از حقوق اجتماعی تا شش ماه  
درجه هشت
  - حبس تا سه ماه
  - جزای نقدی تا ده میلیون (۱۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال
  - شلاق تا ده ضربه
- تبصره ۱- موارد محرومیت از حقوق اجتماعی همان است که در مجازات‌های تبعی ذکر شده است.

تبصره ۲- مجازاتی که حداقل آن منطبق بر یکی از درجات فوق و حداکثر آن منطبق با درجه بالاتر باشد از درجه بالاتر محسوب می شود.

تبصره ۳- شلاق تعزیری بیشتر از هفتاد و چهار ضربه تا نود و نه ضربه فقط در مورد جرائم منافی عفت موجب تعزیر، قابل اعمال است.

تبصره ۴- در صورت تعدد مجازات‌ها، مجازات شدیدتر و در صورت عدم امکان تشخیص مجازات شدیدتر، مجازات حبس ملاک است. همچنین اگر مجازاتی با هیچ‌یک از بندهای هشت‌گانه این ماده مطابقت نداشته باشد، مجازات درجه هفت محسوب می شود.

تبصره ۵- مصادره اشیاء و اموالی که در ارتکاب جرم به کار رفته یا مقصود از آن به‌کارگیری در ارتکاب جرم بوده است از شمول این ماده و بند (ج) ماده (۲۰) خارج و در مورد آنها طبق ماده (۲۱۴) این قانون عمل می شود. در هر مورد که حکم مصادره اموال صادر می شود باید هزینه‌های متعارف زندگی محکوم و افراد تحت تکفل او مستثنی شود.

ماده (۱۹) به شرح زیر اصلاح می شود:

ماده ۱۹ - مجازات‌های تعزیری به هشت درجه تقسیم می شود:

درجه ۱

- حبس بیش از بیست و پنج سال

- جزای نقدی بیش از یک میلیارد (۱.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال

- مصادره کل اموال

- انحلال شخص حقوقی

درجه ۲

- حبس بیش از پانزده تا بیست و پنج سال

- جزای نقدی بیش از پانصد و پنجاه میلیون (۵۵۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال تا یک میلیارد

(۱.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال

درجه ۳

- حبس بیش از ده تا پانزده سال
- جزای نقدی بیش از سیصد و شصت میلیون (۳۶۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال تا پانصد و پنجاه میلیون (۵۵۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال

درجه ۴

- حبس بیش از پنج تا ده سال
- جزای نقدی بیش از یکصد و هشتاد میلیون (۱۸۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال تا سیصد و شصت میلیون (۳۶۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال
- انفصال دائم از خدمات دولتی و عمومی

درجه ۵

- حبس بیش از دو تا پنج سال
- جزای نقدی بیش از هشتاد میلیون (۸۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال تا یکصد و هشتاد میلیون (۱۸۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال

- محرومیت از حقوق اجتماعی بیش از پنج تا پانزده سال
- ممنوعیت دائم از یک یا چند فعالیت شغلی یا اجتماعی برای اشخاص حقوقی
- ممنوعیت دائم از دعوت عمومی برای افزایش سرمایه برای اشخاص حقوقی

درجه ۶

- حبس بیش از شش ماه تا دو سال
- جزای نقدی بیش از بیست میلیون (۲۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال تا هشتاد میلیون (۸۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال

- شلاق از سی و یک تا هفتاد و چهار ضربه و تا نود و نه ضربه در جرائم

منافی عفت

- محرومیت از حقوق اجتماعی بیش از شش ماه تا پنج سال
- انتشار حکم قطعی در رسانه‌ها

- ممنوعیت از یک یا چند فعالیت شغلی یا اجتماعی برای اشخاص حقوقی  
حداکثر تا مدت پنج سال
- ممنوعیت از دعوت عمومی برای افزایش سرمایه برای اشخاص حقوقی  
حداکثر تا مدت پنج سال
- ممنوعیت از اصدار برخی از اسناد تجاری توسط اشخاص حقوقی حداکثر تا  
مدت پنج سال  
درجه ۷
- حبس از نود و یک روز تا شش ماه
- جزای نقدی بیش از ده میلیون (۱۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال تا بیست میلیون  
(۲۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال
- شلاق از یازده تا سی ضربه
- محرومیت از حقوق اجتماعی تا شش ماه  
درجه ۸
- حبس تا سه ماه
- جزای نقدی تا ده میلیون (۱۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال
- شلاق تا ده ضربه
- تبصره ۱- موارد محرومیت از حقوق اجتماعی همان است که در مجازات‌های  
تبعی ذکر شده است.
- تبصره ۲- مجازاتی که حداقل آن منطبق بر یکی از درجات فوق و حداکثر آن  
منطبق با درجه بالاتر باشد، از درجه بالاتر محسوب می‌شود.
- تبصره ۳- در صورت تعدد مجازات‌ها، مجازات شدیدتر و در صورت عدم امکان  
تشخیص مجازات شدیدتر، مجازات حبس ملاک است. همچنین اگر مجازاتی با  
هیچ‌یک از بندهای هشت‌گانه این ماده مطابقت نداشته باشد مجازات درجه هفت  
محسوب می‌شود.

تبصره ۴- مقررات این ماده و تبصره‌های آن تنها جهت تعیین درجه مجازات است و تأثیری در میزان حداقل و حداکثر مجازات‌های مقرر در قوانین جاری ندارد.

تبصره ۵- ضبط اشیاء و اموالی که در ارتکاب جرم به کار رفته یا مقصود از آن به‌کارگیری در ارتکاب جرم بوده است از شمول این ماده و بند (ب) ماده (۲۰) خارج و در مورد آنها برابر ماده (۲۱۴) این قانون عمل خواهد شد. در هر مورد که حکم به مصادره اموال صادر می‌شود باید هزینه‌های متعارف زندگی محکوم و افراد تحت تکفل او مستثنی شود.

#### مبحث دوم - مجازات‌های اشخاص حقوقی

عنوان «مبحث دوم- مجازات‌های اشخاص حقوقی» حذف شد.

ماده ۲۰- در صورتی که شخص حقوقی براساس ماده (۱۴۲) این قانون مسؤول شناخته شود، علاوه بر مجازات شخص حقیقی، درباره مرتکب جرم، حداکثر تا سه مورد از موارد زیر اعمال می‌شود:

الف- انحلال شخص حقوقی

ب- ممنوعیت از یک یا چند فعالیت شغلی یا اجتماعی به طور دائم یا حداکثر برای مدت پنج سال

پ- ممنوعیت از دعوت عمومی برای افزایش سرمایه به طور دائم یا حداکثر برای مدت پنج سال

ت- ممنوعیت از اصدار اسناد تجاری حداکثر برای مدت پنج سال

ث- جزای نقدی

ج- مصادره اموال



چ- انتشار حکم محکومیت به وسیله رسانه‌ها

ماده (۲۰) به شرح زیر اصلاح و یک تبصره به آن الحاق می‌شود:

ماده ۲۰- در صورتی که شخص حقوقی براساس ماده (۱۴۲) این قانون مسئول شناخته شود، با توجه به شدت جرم ارتكابی و نتایج زیان‌بار آن به یک تا دو مورد از موارد زیر محکوم می‌شود، این امر مانع از مجازات شخص حقیقی نیست:

الف- انحلال شخص حقوقی

ب- مصادره کل اموال

پ- ممنوعیت از یک یا چند فعالیت شغلی یا اجتماعی به طور دائم یا حداکثر برای مدت پنج سال

ت- ممنوعیت از دعوت عمومی برای افزایش سرمایه به طور دائم یا حداکثر برای مدت پنج سال

ث- ممنوعیت از اصدار برخی از اسناد تجاری حداکثر برای مدت پنج سال

ج- جزای نقدی

چ- انتشار حکم محکومیت به وسیله رسانه‌ها

تبصره- مجازات موضوع این ماده، در مورد اشخاص حقوقی دولتی و یا عمومی غیر دولتی در مواردی که اعمال حاکمیت می‌کنند، اعمال نمی‌شود.

ماده ۲۱- ...

ماده ۲۷- مدت حبس از روزی آغاز می‌شود که محکوم، به موجب حکم قطعی لازم‌الاجراء حبس می‌گردد. در صورتی که فرد، پیش از صدور حکم به علت اتهام یا اتهاماتی که در پرونده مطرح بوده بازداشت شده باشد، مدت بازداشت قبلی در حکم محاسبه می‌شود. در صورتی که مجازات مورد حکم، شلاق تعزیری یا جزای نقدی باشد، هر روز بازداشت، معادل یک ضربه شلاق یا صد هزار (۱۰۰.۰۰۰) ریال است. چنانچه

مجازات متعدد باشد به ترتیب نسبت به حبس، شلاق و جزای نقدی محاسبه می گردد.

در ماده (۲۷) عبارت «یک ضربه شلاق» به «سه ضربه شلاق» و عبارت «یک صد هزار ریال» به «سیصد هزار ریال» تغییر می یابد.

تبصره- مبلغ مذکور در این ماده و سایر مبالغ مندرج در این قانون و قوانین دیگر از جمله مجازات نقدی، به تناسب نرخ تورم اعلام شده به وسیله بانک مرکزی هر سه سال یکبار به پیشنهاد وزیر دادگستری و تصویب هیأت وزیران تعدیل و در مورد احکامی که بعد از آن صادر می شود لازم الاجراء می گردد.

تبصره ماده (۲۷) با اصلاحاتی به شرح زیر به ماده (۲۷) مکرر تغییر می یابد:  
ماده ۲۷ مکرر- کلیه مبالغ مذکور در این قانون و سایر قوانین از جمله مجازات نقدی، به تناسب نرخ تورم اعلام شده به وسیله بانک مرکزی هر سه سال یکبار به پیشنهاد وزیر دادگستری و تصویب هیأت وزیران تعدیل و در مورد احکامی که بعد از آن صادر می شود لازم الاجراء می گردد.

ماده ۲۸- ...

ماده ۳۵- انتشار حکم محکومیت قطعی در جرائم موجب حد محاربه و افساد فی الارض یا تعزیر تا درجه چهار و نیز کلاهبرداری بیش از یک میلیارد (۱.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال در صورتی که موجب اختلال در نظم یا امنیت نباشد در یکی از روزنامه های محلی در یک نوبت انجام می شود.

کلمه «انتشار» از ابتدای ماده (۳۵) حذف و کلمه «منتشر» در انتهای ماده به جای کلمه «انجام» جایگزین می شود.

تبصره - حکم محکومیت قطعی در جرائم زیر که میزان جرم ارتكابی، یک میلیارد (۱.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال یا بیش از آن باشد، الزامی است و در رسانه ملی یا یکی از روزنامه های کثیرالانتشار ملی منتشر می شود:

صدر تبصره ماده (۳۵) به شرح زیر اصلاح می گردد:

تبصره- انتشار حکم محکومیت قطعی در جرائم زیر که میزان مال موضوع جرم ارتكابی، یک میلیارد (۱.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال یا بیش از آن باشد، الزامی است و در رسانه ملی یا یکی از روزنامه های کثیرالانتشار منتشر می شود:

الف- رشاء و ارتشاء

ب- اختلاس

پ- اعمال نفوذ برخلاف حق و مقررات قانونی در صورت تحصیل مال توسط مجرم یا دیگری

ت- مداخله وزرا و نمایندگان مجلس و کارمندان دولت در معاملات دولتی و کشوری

ث- تبانی در معاملات خارجی

در بند (ث) ذیل تبصره ماده (۳۵) کلمه «دولتی» جایگزین کلمه «خارجی» می گردد.

ج- اخذ پورسانت در معاملات خارجی

چ- تعدیات مأمورین دولتی نسبت به دولت

ح- جرائم گمرکی

خ- قاچاق کالا

عبارت «و ارز» به بند (خ) ماده (۳۵) اضافه می گردد.

د- جرائم مالیاتی

ذ- پولشویی

ر- اختلال در نظام اقتصادی کشور

ز- تصرف غیرقانونی در اموال عمومی یا دولتی

ماده ۳۶- در صورت وجود یک یا چند جهت از جهات تخفیف، دادگاه می تواند

مجازات تعزیری را به شرح ذیل تقلیل دهد یا تبدیل کند:

الف- تقلیل حبس به میزان یک یا دو درجه  
ب- تبدیل مصادره اموال به جزای نقدی درجه یک تا چهار  
پ- تبدیل انفصال دائم به انفصال موقت به میزان پنج تا پانزده سال  
ت- تقلیل سایر مجازات‌های تعزیری به میزان یک یا دو درجه از همان نوع یا  
تبدیل به انواع دیگر.

ماده (۳۶) به شرح زیر اصلاح می‌شود:

ماده ۳۶- در صورت وجود یک یا چند جهت از جهات تخفیف، دادگاه می‌تواند مجازات تعزیری را به نحوی که به حال متهم مناسب‌تر باشد به شرح ذیل تقلیل دهد یا تبدیل کند:

الف- تقلیل حبس به میزان یک تا سه درجه  
ب- تبدیل مصادره اموال به جزای نقدی درجه یک تا چهار  
پ- تبدیل انفصال دائم به انفصال موقت به میزان پنج تا پانزده سال  
ت- تقلیل سایر مجازات‌های تعزیری به میزان یک یا دو درجه از همان نوع یا  
انواع دیگر

ماده ۳۷- ...

ماده ۴۳- در مدت تعویق، در صورت ارتکاب جرم موجب حد، قصاص، جنایات عمدی موجب دیه یا تعزیر تا درجه هفت، دادگاه به لغو قرار تعویق اقدام و حکم محکومیت صادر می‌کند. در صورت عدم اجرای دستورهای دادگاه، قاضی می‌تواند برای یکبار تا نصف مدت مقرر در قرار به مدت تعویق اضافه یا حکم محکومیت صادر کند.

تبصره- در صورت الغای قرار تعویق و صدور حکم محکومیت، صدور قرار تعلیق اجرای مجازات ممنوع است.

ماده ۴۴ - ...

ماده ۴۵ - در جرائم تعزیری درجه شش تا هشت دادگاه می‌تواند در صورت وجود شرایط مقرر برای تعویق صدور حکم، اجرای تمام یا قسمتی از مجازات را از یک تا پنج سال معلق نماید. دادستان یا قاضی اجرای احکام نیز پس از اجرای یک‌سوم مجازات می‌تواند از دادگاه صادرکننده حکم قطعی، تقاضای تعلیق نماید. همچنین محکوم می‌تواند پس از تحمل یک‌سوم مجازات، در صورت دارا بودن شرایط قانونی، از طریق دادستان یا قاضی اجرای احکام تقاضای تعلیق نماید.

در صدر ماده (۴۵) عبارت «درجه شش تا هشت» به عبارت «درجه سه تا هشت» اصلاح می‌شود و عبارت «اجرای احکام» در این ماده به عبارت «اجرای احکام کیفری» اصلاح می‌گردد.

ماده ۴۶ - ...

ماده ۶۶ - دادگاه می‌تواند مرتکبین جرائم عمدی را که حداکثر مجازات قانونی آنها بیش از شش ماه تا یک سال حبس است به مجازات جایگزین حبس محکوم کند، در صورت وجود شرایط ماده (۶۵) این قانون اعمال مجازات‌های جایگزین حبس ممنوع است.

باتوجه به حذف ماده (۲۱۵)، ایراد شورای محترم نگهبان در ماده (۶۶) موضوعاً منتفی است.

ماده ۶۷ - ...

ماده ۸۲ - دوره مراقبت دوره‌ای است که طی آن محکوم، به حکم دادگاه و تحت نظارت قاضی اجرای احکام به انجام یک یا چند مورد از دستورهای مندرج در تعویق

مراقبتی به شرح ذیل محکوم می‌گردد:

الف- در جرائمی که مجازات قانونی آنها حداکثر سه ماه حبس است، تا شش ماه  
ب- در جرائمی که مجازات قانونی آنها نود و یک روز تا شش ماه حبس است و  
جرائمی که نوع و میزان تعزیر آنها در قوانین موضوعه تعیین نشده است، شش ماه تا یک سال  
پ- در جرائمی که مجازات قانونی آنها بیش از شش ماه تا یک سال است، یک تا  
دو سال

ت- در جرائم غیر عمدی که مجازات قانونی آنها بیش از یک سال است، دو تا  
چهار سال

با توجه به حذف ماده (۲۱۵)، ایراد شورای محترم نگهبان در ماده (۸۲) موضوعاً منتفی  
است.

ماده ۸۳- ...

ماده ۱۰۰- گذشت باید منجز باشد و به گذشت مشروط و معلق ترتیب اثر داده  
نمی‌شود. همچنین عدول از گذشت، مسموع نیست.  
تبصره- تأثیر گذشت قیم اتفاقی، منوط به تأیید دادستان است.

ماده (۱۰۰) به شرح زیر اصلاح و یک تبصره به عنوان تبصره (۱) به آن الحاق و عین  
متن تبصره قبلی به تبصره (۲) تغییر می‌یابد.

ماده ۱۰۰- گذشت باید منجز باشد و به گذشت مشروط و معلق در صورتی  
ترتیب اثر داده می‌شود که آن شرط یا معلق علیه تحقق یافته باشد. همچنین عدول از  
گذشت، مسموع نیست.

تبصره ۱- گذشت مشروط یا معلق مانع تعقیب، رسیدگی و صدور حکم نیست،  
ولی اجرای مجازات در جرائم قابل گذشت منوط به عدم تحقق شرط یا معلق علیه  
است. در این صورت، محکوم علیه با قرار تأمین مناسب آزاد می‌شود.  
تبصره ۲- تأثیر گذشت قیم اتفاقی، منوط به تأیید دادستان است.

ماده ۱۰۱- ...

ماده ۱۰۸- جرائم ذیل مشمول مرور زمان تعقیب، صدور حکم و اجرای مجازات نمی‌شوند:

الف- جرائم علیه امنیت داخلی و خارجی کشور

ب- جرائم اقتصادی شامل کلاهبرداری و جرائم موضوع تبصره ماده (۳۵) این

قانون

در بند (ب) بعد از عبارت «این قانون» عبارت «با رعایت مبلغ مقرر در آن ماده» اضافه می‌گردد.

پ- جرائم موضوع قانون مبارزه با مواد مخدر

ماده ۱۰۹- ...

ماده ۱۱۳- در جرائم موجب حد به استثنای قذف و محاربه هرگاه متهم قبل از اثبات جرم، توبه کند و ندامت و اصلاح او برای قاضی محرز شود، حد از او ساقط می‌گردد. همچنین اگر جرائم فوق با اقرار ثابت شده باشد، در صورت توبه مرتکب پس از اثبات جرم، دادگاه می‌تواند عفو مجرم را توسط رئیس قوه قضائیه از مقام رهبری درخواست نماید.

در ماده (۱۱۳) بعد از عبارت «جرائم فوق» عبارت «غیر از قذف» الحاق و کلمه «حتی» پس از عبارت «توبه مرتکب» اضافه می‌شود.

تبصره ۱- ...

تبصره ۲- در زنا و لواط هرگاه جرم به عنف، اکراه و یا با اغفال بزه‌دیده انجام گیرد، مرتکب در صورت توبه و سقوط مجازات به شرح مندرج در این ماده به حبس یا شلاق تعزیری درجه شش یا هر دو آنها محکوم می‌شود.

ماده ۱۱۴ - ...

ماده ۱۲۸ - هرگاه مرتکب جرم به جهتی از جهات قانونی قابل تعقیب نباشد یا تعقیب یا اجرای مجازات او به جهتی از جهات قانونی موقوف گردد، تأثیری در تعقیب و مجازات معاون جرم ندارد.

ماده (۱۲۸) به شرح زیر اصلاح می شود:

ماده ۱۲۸ - هرگاه در ارتکاب رفتار مجرمانه، مرتکب به جهتی از جهات شخصی مانند صغر و جنون، قابل تعقیب نباشد یا تعقیب یا اجرای مجازات او به جهتی از این جهات، موقوف گردد تأثیری در تعقیب و مجازات معاون جرم ندارد.

ماده ۱۲۹ - ...

ماده ۱۳۱ - در جرائم موجب حد، تعدد جرم، موجب تعدد مجازات است مگر در مواردی که جرائم ارتكابی و نیز مجازات آنها یکسان باشد.  
تبصره - چنانچه مرتکب به اعدام و حبس یا اعدام و تبعید محکوم گردد، تنها اعدام اجراء می شود.

دو تبصره به عنوان تبصره های (۲) و (۳) به شرح زیر به ماده (۱۳۱) الحاق می شود:

تبصره ۲ - در تفخیز و لواط، تنها مجازات اعدام اجراء می شود و در زنا موجب اعدام یا رجم و جلد، تنها اعدام یا رجم، قابل اجراء است.  
تبصره ۳ - چنانچه قذف، نسبت به دو یا چند نفر باشد، دو یا چند مجازات اجراء می گردد.

ماده ۱۳۲ - ...



ماده ۱۳۴- در تعدد جرائم موجب حد و تعزیر و نیز جرائم موجب قصاص و تعزیر مجازات‌ها جمع و ابتداء حد یا قصاص اجراء می‌شود مگر حد یا قصاص، سالب حیات و تعزیر، حق الناس یا تعزیر معین شرعی باشد و عرفاً موجب تأخیر اجرای حد محسوب نشود که در این صورت ابتداء تعزیر اجراء می‌گردد.

در ماده (۱۳۴) عبارت «عرفاً موجب تأخیر اجرای حد محسوب نشود» به عبارت «موجب تأخیر اجرای حد نیز نشود» اصلاح و متن زیر به عنوان تبصره به آن الحاق می‌گردد:

تبصره- در صورتی که جرم حدی از جنس جرم تعزیری باشد مانند سرقت حدی و سرقت غیر حدی یا مانند زنا و روابط نامشروع کمتر از زنا، مرتکب فقط به مجازات حدی محکوم می‌شود و مجازات تعزیری ساقط می‌گردد، مگر در حد قذف که اگر قذف نسبت به شخصی و دشنام به دیگری باشد، مرتکب به هر دو مجازات محکوم می‌شود.

ماده ۱۳۵- ...

ماده ۱۵۵- هرگاه فردی در مقام دفاع از نفس، عرض، ناموس، مال یا آزادی تن خود یا دیگری در برابر هرگونه تجاوز یا خطر فعلی یا قریب الوقوع با رعایت مراحل دفاع، مرتکب رفتاری شود که طبق قانون جرم محسوب می‌شود، در صورت اجتماع شرایط زیر مجازات نمی‌شود:

الف- رفتار ارتكابی برای دفع تجاوز یا خطر ضرورت داشته باشد.

ب- دفاع، مستند به قرائن معقول باشد.

بند (ب) به شرح ذیل اصلاح می‌شود:

ب- دفاع مستند به قرائن معقول یا خوف عقلایی باشد.

پ- خطر و تجاوز به سبب اقدام آگاهانه یا تجاوز خود فرد و دفاع دیگری صورت نگرفته باشد.

ت- توسل به قوای دولتی بدون فوت وقت عملاً ممکن نباشد یا مداخله آنان در دفع تجاوز و خطر مؤثر واقع نشود.

تبصره ۱- دفاع از نفس، ناموس، عرض، مال و آزادی تن دیگری در صورتی جایز است که او از نزدیکان دفاع کننده بوده یا مسؤولیت دفاع از وی برعهده دفاع کننده باشد یا ناتوان از دفاع بوده یا تقاضای کمک نماید یا در وضعیتی باشد که امکان استمداد نداشته باشد.

تبصره ۲- هرگاه اصل دفاع محرز باشد ولی رعایت شرایط آن محرز نباشد اثبات عدم رعایت شرایط دفاع برعهده مهاجم است.

متن زیر به عنوان تبصره (۳) به ماده (۱۵۵) الحاق می گردد:

تبصره ۳- در موارد دفاع مشروع دیه نیز ساقط است جز در مورد دفاع در مقابل تهاجم دیوانه که دیه از بیت المال پرداخت می شود.

ماده ۱۵۶- ...

ماده ۱۶۲- اگر پس از اجرای حکم، دلیل اثبات کننده جرم باطل گردد، مانند آن که در دادگاه مشخص شود که مجرم، شخص دیگری بوده یا اینکه جرم رخ نداده است و متهم به علت اجرای حکم، دچار آسیب جانی یا خسارت مالی شده باشد، در مورد کسانی اعم از اداء کننده سوگند، شاکی یا شاهد که ایراد آسیب یا خسارت مذکور، مستند به آنان است، مطابق مقررات کتاب دیات عمل می شود.

ماده (۱۶۲) به شرح زیر اصلاح می گردد:

ماده ۱۶۲- اگر پس از اجرای حکم، دلیل اثبات کننده جرم باطل گردد، مانند آن که در دادگاه مشخص شود که مجرم، شخص دیگری بوده یا این که جرم رخ نداده است و متهم به علت اجرای حکم، دچار آسیب بدنی، جانی یا خسارت مالی شده باشد، کسانی که ایراد آسیب یا خسارت مذکور، مستند به آنان است، اعم از اداء کننده سوگند،

شاکی یا شاهد حسب مورد به قصاص یا پرداخت دیه یا تعزیر مقرر در قانون و جبران خسارت مالی محکوم می‌شوند.

ماده ۱۶۳- ...

ماده ۱۷۲- انکار بعد از اقرار موجب سقوط مجازات نیست به‌جز در اقرار به جرمی که مجازات آن حد موجب سلب حیات یا اعدام است که در این صورت در هر مرحله، ولو در حین اجراء، مجازات ساقط و به جای آن در زنا و لواط صد ضربه شلاق و در غیر آنها حبس تعزیری درجه پنج ثابت می‌گردد.

ماده (۱۷۲) به شرح زیر اصلاح می‌شود:

ماده ۱۷۲- انکار بعد از اقرار موجب سقوط مجازات نیست به‌جز در اقرار به جرمی که مجازات آن موجب رجم یا حد قتل است که در این صورت در هر مرحله، ولو در حین اجراء، مجازات مزبور ساقط و به جای آن در زنا و لواط صد ضربه شلاق و در غیر آنها حبس تعزیری درجه پنج ثابت می‌گردد.

ماده ۱۷۳- ...

ماده ۱۹۷- رجوع از شهادت شرعی، قبل از صدور حکم موجب سلب اعتبار شهادت می‌شود و اعاده شهادت پس از رجوع از آن، مسموع نیست.

در ماده (۱۹۷) عبارت «اجرای مجازات» جایگزین عبارت «صدور حکم» می‌شود.

ماده ۱۹۸- ...

ماده ۲۱۰- علم قاضی عبارت از یقین حاصل از مستندات بین در امری است که نزد وی مطرح می‌شود. در مواردی که مستند حکم، علم قاضی است، وی موظف است قرائن و امارات بین مستند علم خود را به‌طور صریح در حکم قید کند. تبصره- مواردی از قبیل نظریه کارشناس، معاینه محل، تحقیقات محلی، اظهارات مطلع، گزارش ضابطان و سایر قرائن و امارات می‌تواند مستند علم قاضی قرار گیرد. در هر حال علم استنباطی که موجب یقین قاضی نمی‌شود، نمی‌تواند ملاک صدور حکم باشد.

تبصره ماده (۲۱۰) به شرح زیر اصلاح می‌شود:

تبصره- مواردی از قبیل نظریه کارشناس، معاینه محل، تحقیقات محلی، اظهارات مطلع، گزارش ضابطان و سایر قرائن و امارات که نوعاً علم‌آور باشند می‌تواند مستند علم قاضی قرار گیرد. در هر حال مجرد علم استنباطی که موجب یقین قاضی نمی‌شود، نمی‌تواند ملاک صدور حکم باشد.

ماده ۲۱۱-....

ماده ۲۱۵- مجازات‌های تعزیری و یا بازدارنده در کلیه قوانین به شرح زیر اصلاح می‌شود:

الف- کلیه مجازات‌هایی که حداکثر آنها تا سه ماه حبس است به حبس تعزیری درجه هشت

ب- کلیه مجازات‌هایی که حداکثر آنها تا شش ماه حبس است به حبس تعزیری درجه هفت

پ- کلیه مجازات‌هایی که حداکثر آنها تا دو سال حبس است به حبس تعزیری درجه شش

- ت- کلیه مجازات‌هایی که حداکثر آنها تا پنج سال حبس است به حبس تعزیری درجه پنج
- ث- کلیه مجازات‌هایی که حداکثر آنها تا ده سال حبس است به حبس تعزیری درجه چهار
- ج- کلیه مجازات‌هایی که حداکثر آنها تا پانزده سال حبس است به حبس تعزیری درجه سه
- چ- کلیه مجازات‌هایی که حداکثر آنها تا بیست و پنج سال حبس است به حبس تعزیری درجه دو
- ح- کلیه مجازات‌هایی که حداکثر آنها بیش از بیست و پنج سال حبس است به حبس تعزیری درجه یک
- خ- کلیه مجازات‌هایی که حداکثر آنها هفتاد و چهار ضربه شلاق است به سی و یک تا هفتاد و چهار ضربه شلاق تعزیری درجه شش
- د- کلیه مجازات‌های نقدی که حداکثر آنها تا ده میلیون (۱۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال است به جزای نقدی درجه هشت
- ذ- کلیه مجازات‌های نقدی که حداکثر آنها تا بیست میلیون (۲۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال است به جزای نقدی درجه هفت
- ر- کلیه مجازات‌های نقدی که حداکثر آنها تا هشتاد میلیون (۸۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال است به جزای نقدی درجه شش
- ز- کلیه مجازات‌های نقدی که حداکثر آنها تا یکصد و هشتاد میلیون (۱۸۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال است به جزای نقدی درجه پنج
- ژ- کلیه مجازات‌های نقدی که حداکثر آنها تا سیصد و شصت میلیون (۳۶۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال است به جزای نقدی درجه چهار
- س- کلیه مجازات‌های نقدی که حداکثر آنها تا پانصد و پنجاه میلیون (۵۵۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال است به جزای نقدی درجه سه

ش - کلیه مجازات‌های نقدی که حداکثر آنها یک میلیارد (۱.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال و بیش از آن است به جزای نقدی درجه دو  
ص - کلیه مجازات‌های محرومیت از حقوق اجتماعی که حداکثر مدت آن تا شش ماه است به محرومیت از حقوق اجتماعی درجه هفت  
ض - کلیه مجازات‌های محرومیت از حقوق اجتماعی که حداکثر مدت آن تا پنج سال است به محرومیت از حقوق اجتماعی درجه شش  
ط - کلیه مجازات‌های محرومیت از حقوق اجتماعی که حداکثر مدت آن بیش از پنج سال است به محرومیت از حقوق اجتماعی درجه پنج

ماده (۲۱۵) حذف شد.

ماده ۲۱۶ - ...

ماده ۲۲۵ - حد زنا در موارد زیر اعدام است:

الف - زنا با محارم نسبی که موجب اعدام زانی و زانیه است.

عبارت «که موجب اعدام زانی و زانیه است» از بند (الف) حذف می‌شود.

ب - زنا با زن پدر که موجب اعدام زانی است.

پ - زنا با مرد غیرمسلمان با زن مسلمان که موجب اعدام زانی است.

ت - زنا با عتف یا اکراه از سوی زانی، که موجب اعدام زانی است.

متن زیر به عنوان بند (ث) ذیل ماده (۲۲۵) الحاق می‌شود:

ث - زنا با محصنه در فرض عدم امکان اجرای حکم اولی شرعی، که در این صورت با پیشنهاد دادگاه صادرکننده حکم قطعی و موافقت رئیس قوه قضائیه چنانچه جرم با بینه ثابت شده باشد، موجب اعدام زانی محصن و زانیه محصنه است و در غیراین صورت موجب صد ضربه شلاق برای هر یک می‌باشد.

تبصره ۱ - ...

دو ماده به عناوین (۲۲۵ مکرر ۱) و (۲۲۵ مکرر ۲) الحاق می شود:

ماده ۲۲۵ مکرر ۱- احصان در هریک از مرد و زن به نحو زیر محقق می شود:

الف- احصان مرد عبارت است از آنکه دارای همسر دائمی و بالغ باشد و در حالی که بالغ و عاقل بوده از طریق قبُل با وی در حال بلوغ جماع کرده باشد و هر وقت بخواهد امکان جماع از طریق قبُل را با وی داشته باشد.

ب- احصان زن عبارت است از آنکه دارای همسر دائمی و بالغ باشد و در حالی که بالغ و عاقل بوده، با او از طریق قبُل جماع کرده باشد و امکان جماع از طریق قبُل را با شوهر داشته باشد.

ماده ۲۲۵ مکرر ۲- اموری از قبیل مسافرت، حبس، حیض، نفاس، بیماری مانع از مقاربت یا بیماری که موجب خطر برای طرف مقابل می گردد مانند ایدز و سفلیس، زوجین را از احصان خارج می کند.

ماده ۲۲۶- در زنا با محارم نسبی، چنانچه زانیه بالغ و زانی نابالغ باشد مجازات زانیه فقط صد ضربه شلاق است.

در ماده (۲۲۶) بعد از کلمه «نسبی» عبارت «و زناهی محصنه» اضافه می گردد.

ماده ۲۲۷- ...

ماده ۲۴۱- حد قوادی برای مرد هفتاد و پنج ضربه شلاق و برای باردوم علاوه بر آن، تا یک سال تبعید با نظر قاضی و برای زن فقط هفتاد و پنج ضربه شلاق است.

ماده (۲۴۱) به شرح ذیل اصلاح می گردد:

ماده ۲۴۱- حد قوادی برای مرد هفتاد و پنج ضربه شلاق است و برای بار دوم علاوه بر هفتاد و پنج ضربه شلاق به عنوان حد، به تبعید تا یک سال نیز محکوم می شود که مدت آن را قاضی مشخص می کند و برای زن فقط هفتاد و پنج ضربه شلاق است.

۲۴۲- ....

ماده ۲۸۸- جنایت در موارد زیر عمدی محسوب می شود:

الف- هرگاه مرتکب با انجام کاری قصد ایراد جنایت بر فرد یا افرادی معین یا فرد یا افرادی غیرمعین از یک جمع را داشته باشد و در عمل نیز جنایت مقصود واقع شود، خواه کار ارتكابی نوعاً موجب وقوع آن جنایت بشود، خواه نشود.

ب- هرگاه مرتکب، عمداً کاری انجام دهد که نوعاً موجب جنایت واقع شده، می گردد، هرچند قصد ارتكاب آن جنایت را نداشته باشد.

عبارت زیر به انتهای بند (ب) ماده (۲۸۸) الحاق می شود:

«ولی آگاه و متوجه بوده که آن کار نوعاً موجب آن جنایت یا نظیر آن می شود.»

پ- هرگاه مرتکب قصد ارتكاب جنایت را نداشته و کاری را هم که انجام داده است، نسبت به افراد متعارف نوعاً موجب جنایت واقع شده، نمی شود، لکن درخصوص مجنی علیه، به علت بیماری، ضعف، پیری یا هر وضعیت دیگر و یا به علت وضعیت خاص مکانی یا زمانی نوعاً موجب آن جنایت می شود، مشروط بر آنکه مرتکب به وضعیت نامتعارف مجنی علیه یا وضعیت خاص مکانی یا زمانی آگاه و متوجه باشد.

ت- هرگاه مرتکب قصد ایراد جنایت داشته باشد، بدون آنکه فرد یا جمع معینی مقصود وی باشد، و در عمل نیز جنایت مقصود، واقع شود، مانند اینکه در اماکن عمومی بمبگذاری کند.

تبصره ۱- در بند (ب) عدم آگاهی و توجه مرتکب باید اثبات گردد و در صورت عدم اثبات، جنایت عمدی است، مگر جنایت واقع شده فقط به علت حساسیت زیاد موضع آسیب، واقع شده باشد و این حساسیت نیز غالباً شناخته شده نباشد که در این صورت آگاهی و توجه مرتکب باید اثبات شود و در صورت عدم اثبات، جنایت عمدی ثابت نمی شود.

عبارت «این حساسیت» در تبصره (۱) به عبارت «حساسیت زیاد موضع آسیب» اصلاح می شود.



تبصره ۲- در بند(پ) باید آگاهی و توجه مرتکب به وضعیت نامتعارف مجنی علیه یا وضعیت خاص مکانی یا زمانی اثبات شود و در صورت عدم اثبات، جنایت عمدی ثابت نمی شود.

تبصره ۲ به شرح زیر اصلاح می شود:

تبصره ۲- در بند(پ) باید آگاهی و توجه مرتکب به این که کار نوعاً نسبت به مجنی علیه، موجب جنایت واقع شده یا نظیر آن می شود ثابت گردد و در صورت عدم اثبات، جنایت عمدی ثابت نمی شود.

تبصره ۳- اگر ثابت شود جنایت بدون سبق تصمیم واقع شده است، چنانچه قرائن و اماراتی وجود نداشته باشد که موجب علم بر قصد مرتکب یا آگاهی یا توجه او به اینکه کار وی نوعاً موجب جنایت می شود یا وضعیت نامتعارف مجنی علیه یا وضعیت خاص مکانی یا زمانی گردد، جنایت عمدی ثابت نمی شود.

تبصره (۳) حذف می شود.

ماده ۲۸۹- جنایت در موارد زیر، شبه عمدی محسوب می شود:

الف- هرگاه مرتکب نسبت به مجنی علیه قصد رفتاری را داشته، لکن قصد جنایت واقع شده را نداشته باشد و از مواردی که مشمول تعریف جنایات عمدی می گردد، نباشد.

ب- هرگاه مرتکب، جهل به موضوع داشته باشد مانند آنکه جنایتی را با اعتقاد به اینکه موضوع رفتار وی شیء یا حیوان و یا افراد مشمول ماده (۳۰۰) این قانون است به مجنی علیه وارد کند، سپس خلاف آن معلوم گردد.

پ- هرگاه جنایت به سبب تقصیر مرتکب واقع شود، مشروط بر اینکه تقصیر، نوعاً سبب وقوع جنایت نباشد.

بند(پ) ماده (۲۸۹) به شرح زیر اصلاح می شود:

پ\_ هرگاه جنایت به سبب تقصیر مرتکب، واقع شود، مشروط بر اینکه جنایت مشمول تعریف جنایت عمدی نباشد.

ماده ۲۹۰ - ...

ماده ۲۹۷ - اگر کسی با ضربه‌های متعدد عمدی، موجب جنایات متعدد و قتل مجنی‌علیه شود و قتل نیز مشمول تعریف جنایات عمدی باشد، چنانچه برخی از جنایات‌ها موجب قتل شود و برخی در وقوع قتل نقشی نداشته باشند، مرتکب علاوه بر قصاص نفس، حسب مورد، به قصاص عضو یا دیه جنایت‌هایی که تأثیری در قتل نداشته است، محکوم می‌شود. لکن اگر قتل به وسیله مجموع جنایات پدید آمده باشد، در صورتی که ضربات به صورت متوالی وارد شده باشد در حکم یک ضربه است. در غیر این صورت به قصاص یا دیه عضوی که جنایت بر آن، متصل به فوت نبوده است نیز محکوم می‌گردد.

متن زیر به‌عنوان تبصره به ذیل ماده (۲۹۷) الحاق می‌شود:

تبصره - احکام مقرر در مواد (۲۹۴)، (۲۹۵)، (۲۹۶) و (۲۹۷) در مواردی که جنایت یا جنایات ارتكابی به قسمت بیشتری از همان عضو یا اعضای دیگر مجنی‌علیه سرایت کند نیز جاری است.

ماده ۲۹۸ - اگر مجنی‌علیه در جنایت واقع شده بر او به‌تصور اینکه جنایت وارده، به قتل منجر نمی‌شود و یا اگر به قتل منجر شود، قتل عمدی محسوب نمی‌شود، قصاص کند یا گذشت یا مصالحه بر دیه یا غیر آن نماید و بعد از آن، جنایت واقع شده، به نفس سرایت کند و به فوت مجنی‌علیه منجر شود، هرگاه قتل، مشمول تعریف جنایات عمدی باشد، قاتل به قصاص نفس محکوم می‌شود و چنانچه عضو مرتکب، قصاص شده یا با او مصالحه شده باشد، ولی دم باید قبل از قصاص نفس، دیه عضو قصاص شده یا وجه‌المصالحه را به وی بپردازد لکن اگر جنایت مشمول تعریف جنایات عمدی نگردد، به پرداخت دیه نفس، بدون احتساب دیه عضو قصاص شده یا

وجه المصلحه اخذ شده، محکوم می شود. مفاد این ماده، در موردی که جنایت ارتكابی به قسمت بیشتری از همان عضو مورد جنایت سرایت کند نیز جاری است.

صدر ماده (۲۹۸) به شرح زیر تغییر می یابد:

ماده ۲۹۸- اگر مجنی علیه به تصور اینکه جنایت وارده بر او به قتل منجر نمی شود و یا اگر به قتل منجر شود قتل، عمدی محسوب نمی شود،.....

ماده ۲۹۹ - قصاص در صورتی ثابت می شود که مرتکب، پدر یا از اجداد پدری مجنی علیه نباشد و مجنی علیه، عاقل و در دین با مرتکب مساوی باشد..  
تبصره - چنانچه مقتول مسلمان باشد، مسلمان نبودن قاتل مانع قصاص نیست.

تبصره ماده (۲۹۹) به شرح زیر اصلاح می شود:

تبصره - چنانچه مجنی علیه مسلمان باشد، مسلمان نبودن مرتکب، مانع قصاص نیست.

ماده ۳۰۰- در صورتی که مجنی علیه یکی از حالات زیر را داشته باشد مرتکب مشمول مجازات قصاص نمی شود:

الف- مرتکب جرم حدی مستوجب سلب حیات یا قطع عضو مشروط به برابری جنایت با همان عضو قطع شده

ب- مستحق قصاص نفس یا عضو، فقط نسبت به صاحب حق قصاص و به مقدار آن

پ- دفاع مشروع به شرح مقرر در ماده (۱۵۵) این قانون در برابر متجاوز

ت- زانی و زانیه در حال زنا نسبت به شوهر زانیه در غیر موارد اکراه و اضطرار به

شرح مقرر در قانون

تبصره ۱- اقدام در مورد بندهای (الف) و (ب) این ماده بدون اجازه دادگاه جرم

است و مرتکب به تعزیر مقرر در قانون محکوم می شود.

تبصره ۲- در مورد بند(پ) چنانچه نفس دفاع صدق کند ولی از مراتب آن تجاوز شود قصاص، منتفی است. لکن مرتکب به شرح مقرر در قانون به دیه و مجازات تعزیری محکوم می‌شود.

ماده (۳۰۰) به شرح زیر اصلاح می‌گردد:

ماده ۳۰۰- در صورتی که مجنی علیه دارای یکی از حالات زیر باشد، مرتکب به قصاص و پرداخت دیه، محکوم نمی‌شود:

الف- مرتکب جرم حدی که مستوجب سلب حیات است.

ب- مرتکب جرم حدی که مستوجب قطع عضو است، مشروط بر اینکه جنایت وارد شده، بیش از مجازات حدی او نباشد، در غیر این صورت، مقدار اضافه بر حد، حسب مورد، دارای قصاص و یا دیه و تعزیر است.

پ- مستحق قصاص نفس یا عضو، فقط نسبت به صاحب حق قصاص و به مقدار آن قصاص نمی‌شود.

ت- متجاوز و کسی که تجاوز او قریب الوقوع است و در دفاع مشروع به شرح مقرر در ماده (۱۵۵) این قانون جنایتی بر او وارد شود.

ث- زانی و زانیه در حال زنا نسبت به شوهر زانیه در غیر موارد اکراه و اضطرار به شرحی که در قانون مقرر است.

تبصره ۱- اقدام در مورد بندهای (الف)، (ب) و (پ) این ماده بدون اجازه دادگاه جرم است و مرتکب به تعزیر مقرر در کتاب پنجم «تعزیرات» محکوم می‌شود.

تبصره ۲- در مورد بند(ت) چنانچه نفس دفاع صدق کند ولی از مراتب آن تجاوز شود قصاص منتفی است، لکن مرتکب به شرح مقرر در قانون به دیه و مجازات تعزیری محکوم می‌شود.

ماده (۳۰۴) حذف شده مصوبه قبلی «در مرحله دوم رفع ایراد شورای نگهبان - مصوب ۱۳۹۰/۵/۲ کمیسیون قضائی»:

ماده ۳۰۴ - هرگاه مرتکب مدعی وجود یکی از جهات ماده (۳۰۳) در مجنی علیه باشد باید ادعای خود را در محکمه اثبات نماید در غیراین صورت به قصاص محکوم می شود.

متن زیر به عنوان ماده (۳۰۰) مکرر الحاق می شود:

ماده ۳۰۰ مکرر - هرگاه مرتکب، مدعی باشد که مجنی علیه، حسب مورد در نفس یا عضو، مشمول ماده (۳۰۰) این قانون است یا وی با چنین اعتقادی، مرتکب جنایت بر او شده است این ادعا باید طبق موازین در دادگاه ثابت شود و دادگاه موظف است نخست به ادعای مذکور رسیدگی کند. اگر ثابت نشود که مجنی علیه مشمول ماده (۳۰۰) است و نیز ثابت نشود که مرتکب بر اساس چنین اعتقادی، مرتکب جنایت شده است مرتکب به قصاص محکوم می شود ولی اگر ثابت شود که به اشتباه با چنین اعتقادی، دست به جنایت زده و مجنی علیه نیز موضوع ماده (۳۰۰) نباشد مرتکب علاوه بر پرداخت دیه به مجازات مقرر در کتاب پنجم «تعزیرات» محکوم می شود.

ماده ۳۰۱ - ...

ماده ۳۰۳ - جنایت عمدی بر جنین، هرچند پس از حلول روح باشد، موجب قصاص نیست. در این صورت مرتکب علاوه بر پرداخت دیه به مجازات تعزیری مقرر در کتاب پنجم «تعزیرات» محکوم می شود.

متن زیر به عنوان تبصره به ماده (۳۰۳) الحاق می گردد:

تبصره - اگر جنینی زنده متولد شود و دارای قابلیت ادامه حیات باشد و جنایت قبل از تولد، منجر به نقص یا مرگ او پس از تولد شود و یا نقص او بعد از تولد باقی بماند قصاص ثابت است.

ماده ۳۰۴- ارتکاب جنایت در حال مستی و عدم تعادل روانی در اثر مصرف مواد مخدر، روان گردان و مانند آنها، موجب قصاص است، مگر اینکه ثابت شود بر اثر مستی و عدم تعادل روانی، مرتکب به کلی مسلوب الاختیار بوده است، که در این صورت، علاوه بر دیه به مجازات تعزیری مقرر در کتاب پنجم «تعزیرات» محکوم می شود. لکن اگر ثابت شود که مرتکب قبلاً خود را برای چنین عملی مست کرده و یا علم داشته است که مستی و عدم تعادل روانی وی موجب ارتکاب جنایت از جانب او می شود، جنایت، عمدی محسوب می گردد.

عبارت «موجب ارتکاب جنایت» مندرج ذیل ماده (۳۰۴) به عبارت «ولو نوعاً موجب ارتکاب آن جنایت یا نظیر آن» اصلاح می شود.

ماده ۳۰۵- ...

ماده ۳۰۸- اگر پس از تحقیق و بررسی به وسیله مقام قضائی، در مسلمان بودن مجنی علیه، هنگام ارتکاب جنایت، تردید وجود داشته و حالت او پیش از جنایت، عدم اسلام بوده باشد و ولی دم یا مجنی علیه ادعاء کند که جنایت عمدی در حال اسلام او انجام شده است و مرتکب ادعاء کند که ارتکاب جنایت، پیش از اسلام آوردن وی بوده است، ادعای ولی دم یا مجنی علیه باید ثابت شود و در صورت عدم اثبات، قصاص منتفی است و مرتکب به مجازات تعزیری مقرر در کتاب پنجم «تعزیرات» محکوم می شود. اگر حالت پیش از زمان جنایت، اسلام او بوده است، وقوع جنایت در حالت عدم اسلام مجنی علیه باید اثبات شود تا قصاص ساقط گردد و در صورت عدم اثبات، با سوگند ولی دم یا مجنی علیه یا ولی او قصاص ثابت می شود. حکم این ماده در صورتی که در مجنون بودن مجنی علیه تردید وجود داشته باشد نیز جاری است.

در ماده (۳۰۸) قبل از عبارت «مجازات تعزیری» عبارت «پرداخت دیه و» الحاق می گردد.

ماده ۳۰۹- ....

ماده ۳۱۰- قسامه عبارت از سوگندهایی است که در صورت فقدان ادله دیگر و وجود لوث، شاکی برای اثبات جنایت عمدی یا غیرعمدی یا خصوصیات آن و متهم برای دفع اتهام از خود اقامه می کند.

ماده (۳۱۰) به شرح زیر اصلاح می شود:

ماده ۳۱۰- قسامه عبارت از سوگندهایی است که در صورت فقدان ادله دیگر غیر از سوگند منکر و وجود لوث، شاکی برای اثبات جنایت عمدی یا غیرعمدی یا خصوصیات آن و متهم برای دفع اتهام از خود اقامه می کند.

ماده ۳۱۱- ...

ماده ۳۱۷- اقامه قسامه یا مطالبه آن از متهم، باید حسب مورد، توسط صاحب حق قصاص یا دیه، یا ولی او یا وکیل آنها باشد. همچنین است اقامه قسامه برای برائت متهم که به وسیله متهم، ولی او یا وکیل آنها صورت می گیرد. اتیان سوگند به وسیله افراد، قابل توکیل نیست.

در ماده (۳۱۷) عبارت «ولی او یا وکیل آنها» به عبارت «ولی یا وکیل آنها» اصلاح می شود.

ماده ۳۲۰- اگر چند نفر، متهم به شرکت در یک جنایت باشند و لوث علیه همه آنان باشد، اقامه یک قسامه بر اثبات شرکت آنان در ارتکاب جنایت، کافی است و لزومی به اقامه قسامه برای هر یک نیست.

عبارت «قسامه بر» به عبارت «قسامه برای» تغییر می یابد.

ماده ۳۲۱- اگر شاکی ادعاء کند که تنها یک نفر از دو یا چند نفر، مجرم است و قسامه بر شرکت در جنایت اقامه شود، شاکی نمی‌تواند غیر از آن یک نفر را قصاص کند و چنانچه دیه قصاص شونده بیش از سهم دیه جنایت او باشد شریک یا شرکای دیگر باید مازاد دیه مذکور را به قصاص شونده بپردازند. رجوع شاکی از اقرار به انفراد مرتکب، پس از اقامه قسامه مسموع نیست.

در ماده (۳۲۱) عبارت «تنها یک نفر» به عبارت «تنها یک شخص معین» تغییر می‌یابد.

ماده ۳۲۲- ...

ماده ۳۳۳- نصاب قسامه در اثبات قتل عمدی، سوگند پنجاه مرد از خویشاوندان و بستگان مدعی است. با تکرار سوگند، قتل ثابت نمی‌شود.

از آن جا که نصاب قسامه در قتل غیر عمد در ماده (۴۵۲) آمده است، لذا ایراد شورای نگهبان مرتفع است.

ماده ۳۳۴- ...

ماده ۳۳۵- در صورتی که شاکی از متهم درخواست اقامه قسامه کند، متهم باید برای برائت خود، اقامه قسامه نماید که در این صورت، باید حسب مورد به مقدار نصاب مقرر، اداءکننده سوگند داشته باشد. اگر تعداد آنان کمتر از نصاب باشد، سوگندها تا تحقق نصاب، توسط آنان یا خود او تکرار می‌شود و با نداشتن اداءکننده سوگندخورنده، خود متهم، خواه مرد باشد خواه زن، همه سوگندها را تکرار می‌نماید و تبرئه می‌شود.

در ماده (۳۳۵) عبارت «اداءکننده سوگندخورنده» به عبارت «اداءکننده سوگند» اصلاح می‌گردد.



ماده ۳۳۶ - ...

ماده ۳۴۶ - ولی دم نمی‌تواند پیش از فوت مجنی‌علیه، مرتکب را قصاص کند و در صورتی که اقدام به قتل مرتکب نماید، چنانچه جنایت در نهایت سبب فوت مجنی‌علیه نشود مستحق قصاص است، در غیر این صورت به تعزیر مقرر در قانون محکوم می‌شود. مگر در موردی که موضوع مشمول ماده (۳۰۰) این قانون شود.

ماده (۳۴۶) به شرح زیر اصلاح می‌شود:

ماده ۳۴۶ - ولی دم نمی‌تواند پیش از فوت مجنی‌علیه، مرتکب را قصاص کند و در صورتی که اقدام به قتل مرتکب نماید، چنانچه جنایت در نهایت سبب فوت مجنی‌علیه نشود مستحق قصاص است، در غیر این صورت به تعزیر مقرر در قانون، محکوم می‌شود؛ مگر در موردی که ولی دم اعتقاد دارد مرتکب مشمول ماده (۳۰۰) این قانون است که در این صورت، مستحق قصاص نیست.

ماده ۳۴۷ - ...

ماده ۳۵۰ - هرگاه صاحب حق قصاص فوت کند، حق قصاص به ورثه او

می‌رسد.

ماده (۳۵۰) به شرح زیر اصلاح می‌شود:

ماده ۳۵۰ - هرگاه صاحب حق قصاص فوت کند، حق قصاص به ورثه او

می‌رسد حتی اگر همسر مجنی‌علیه باشد.

ماده ۳۵۱ - ...

ماده ۳۶۲- در قتل عمدی و سایر جنایات، مجنی علیه می تواند پس از وقوع جنایت و پیش از فوت، از حق قصاص گذشت کند یا مصالحه نماید و اولیای دم نمی توانند پس از فوت او، حسب مورد، مطالبه قصاص نفس یا دیه کنند، لکن مرتکب به تعزیر مقرر در کتاب پنجم «تعزیرات» محکوم می شود.

ماده (۳۶۲) به شرح زیر اصلاح می شود:

ماده ۳۶۲- در قتل و سایر جنایات عمدی، مجنی علیه می تواند پس از وقوع جنایت و پیش از فوت، از حق قصاص گذشت کرده یا مصالحه نماید و اولیای دم و وارثان نمی توانند پس از فوت او، حسب مورد، مطالبه قصاص یا دیه کنند، لکن مرتکب به تعزیر مقرر در کتاب پنجم «تعزیرات» محکوم می شود.

ماده ۳۶۳- ...

ماده ۳۷۰- در موارد شرکت در جنایت عمدی، حسب مورد، مجنی علیه یا ولی دم می تواند یکی از شرکا در جنایت عمدی را قصاص کند و دیگران باید بلافاصله سهم خود از دیه را به قصاص شونده بپردازند و یا اینکه همه شرکا یا بیش از یکی از آنان را قصاص کند، مشروط بر اینکه دیه مازاد بر جنایت پدیدآمده را پیش از قصاص، به قصاص شوندگان بپردازد. اگر قصاص شوندگان همه شرکا نباشند، هر یک از شرکا که قصاص نمی شود نیز باید سهم خود از دیه جنایت را به نسبت تعداد شرکا بپردازد. تبصره- اگر مجنی علیه یا ولی دم، خواهان قصاص برخی از شرکا باشد و از حق خود نسبت به برخی دیگر مجانی گذشت کند یا با آنان مصالحه نماید، در صورتی که دیه قصاص شوندگان به دلیل گذشت یا مصالحه برخی شرکا، بیش از سهم جنایتشان باشد، باید پیش از قصاص، مازاد دیه آنان را به قصاص شوندگان بپردازد.

عبارت «به دلیل گذشت یا مصالحه برخی شرکا» از تبصره ماده (۳۷۰) حذف می شود.

ماده ۳۷۱- هرگاه دیه جنایت، بیش از دیه مقابل آن جنایت در مرتکب باشد مانند اینکه زنی، مردی را یا غیر مسلمانی، مسلمانی را عمداً به قتل برساند یا دست وی را قطع کند، اگر مرتکب یک نفر باشد، ولی دم افزون بر قصاص، حق گرفتن فاضل دیه را ندارد و اگر مرتکبان متعدد باشند، ولی دم می‌تواند پس از پرداخت مازاد دیه قصاص‌شوندگان بر دیه جنایت به آنان، همگی را قصاص کند. همچنین می‌تواند به اندازه دیه جنایت، از شرکا در جنایت، قصاص کند و چیزی نپردازد، که در این صورت، شرکایی که قصاص نمی‌شوند، سهم دیه خود از جنایت را به قصاص‌شوندگان می‌پردازند. افزون بر این، ولی دم می‌تواند یکی از آنان را که دیه‌اش کمتر از دیه جنایت است، قصاص کند، فاضل دیه را از دیگر شرکا بگیرد؛ لکن ولی دم نمی‌تواند بیش از این مقدار را از هریک مطالبه کند، مگر در صورتی که بر مقدار بیشتر مصالحه نماید. همچنین اگر ولی دم خواهان قصاص همه یا برخی از آنان که دیه مجموعشان بیش از دیه جنایت است باشد، نخست باید فاضل دیه قصاص‌شونده نسبت به سهمش از جنایت را به او بپردازد و سپس قصاص نماید.

عبارت «ولی دم» در ماده (۳۷۱) به عبارت «صاحب حق قصاص» و همچنین عبارت «قصاص کند، فاضل دیه» به عبارت «قصاص کند و فاضل دیه» اصلاح می‌شود.

ماده ۳۷۲- ...

ماده ۳۷۸- مجازات قتل عمدی در صورت تقاضای ولی دم و وجود سایر شرایط مقرر در قانون، قصاص و در غیر این صورت دیه و تعزیر مقرر در کتاب پنجم «تعزیرات» است.

عبارت اخیر ماده (۳۷۸) به شرح زیر اصلاح می‌شود: «در غیر این صورت مطابق مواد دیگر این قانون از حیث دیه و تعزیر عمل می‌گردد.»

ماده ۳۷۹ - ...

ماده ۳۸۲- اگر قتل در یکی از ماههای حرام محرم، رجب، ذی القعدة و ذی الحجه واقع شده باشد یا قاتل در ماه حرام قصاص گردد و قصاص مستلزم پرداخت فاضل ديه از سوی ولی دم به قاتل باشد، فاضل ديه تغليظ نمی شود. همچنین ديه ای که ولی دم به دیگر اولیاء می پردازد تغليظ نمی شود لکن اگر قتل در ماه حرام باشد، ديه ای که شرکای قاتل، به علت سهمشان از جنایت، حسب مورد به قصاص شونده یا ولی دم و یا به هر دو آنان می پردازند، تغليظ می شود.

ماده (۳۸۲) به شرح زیر اصلاح می شود:

ماده ۳۸۲- اگر قتل در یکی از ماههای حرام (محرم، رجب، ذی القعدة و ذی الحجه) یا در حرم مکه مکرمه واقع شده باشد یا قاتل در زمان یا مکان مذکور، قصاص گردد و قصاص مستلزم پرداخت فاضل ديه از سوی ولی دم به قاتل باشد، فاضل ديه تغليظ نمی شود. همچنین ديه ای که ولی دم به دیگر اولیاء می پردازد تغليظ نمی شود، لکن اگر قتل در زمان یا مکان مذکور باشد، ديه ای که شرکای قاتل، به علت سهمشان از جنایت، حسب مورد به قصاص شونده یا ولی دم و یا به هر دو آنان می پردازند، تغليظ می شود.

ماده ۳۸۳- مجازات جنایت عمدی بر عضو در صورت تقاضای مجنی علیه یا ولی او و وجود سایر شرایط مقرر در قانون، قصاص و در غیر این صورت ديه و تعزیر مقرر در کتاب پنجم «تعزیرات» است.

عبارت اخیر ماده (۳۸۳) به شرح زیر اصلاح می شود: «در غیر این صورت مطابق مواد دیگر این قانون از حیث ديه و تعزیر عمل می گردد.»

ماده ۳۸۴ - ...

ماده ۳۸۵- زن و مرد مسلمان، در قصاص عضو برابرند و مرد به سبب آسیبی که به زن وارد می‌کند، به قصاص محکوم می‌شود؛ لکن اگر دیه یا ارش جنایت وارد به زن، بیش از ثلث دیه کامل باشد، قصاص، حسب مورد پس از پرداخت نصف دیه عضو مورد قصاص یا مابه‌التفاوت ارش آن به مرد، اجراء می‌شود. حکم مذکور در صورتی که مجنی‌علیه زن غیرمسلمان و مرتکب مرد غیرمسلمان باشد نیز جاری است. ولی اگر مجنی‌علیه، زن مسلمان و مرتکب، مرد غیرمسلمان باشد، مرتکب بدون پرداخت نصف دیه، قصاص می‌شود.

ماده (۳۸۵) به شرح زیر اصلاح می‌شود:

ماده ۳۸۵- زن و مرد مسلمان، در قصاص عضو برابرند و مرد به سبب آسیبی که به زن وارد می‌کند، به قصاص محکوم می‌شود لکن اگر دیه جنایت وارد بر زن، مساوی یا بیش از ثلث دیه کامل باشد، قصاص پس از پرداخت نصف دیه عضو مورد قصاص به مرد، اجراء می‌شود. حکم مذکور در صورتی که مجنی‌علیه زن غیرمسلمان و مرتکب مرد غیرمسلمان باشد نیز جاری است. ولی اگر مجنی‌علیه، زن مسلمان و مرتکب، مرد غیرمسلمان باشد، مرتکب بدون پرداخت نصف دیه، قصاص می‌شود.

ماده ۳۸۶- ...

ماده ۳۹۰- در قصاص عضو، علاوه بر شرایط عمومی قصاص، شرایط زیر با تفصیلی که در این قانون بیان می‌شود، باید رعایت شود:

- الف- محل عضو مورد قصاص، با مورد جنایت یکی باشد.
- ب- قصاص با مقدار جنایت، مساوی باشد.
- پ- خوف تلف مرتکب یا صدمه بر عضو دیگر نباشد.
- ت- قصاص عضو سالم، در مقابل عضو ناسالم نباشد.
- ث- قصاص عضو اصلی، در مقابل عضو غیراصلی نباشد.

ماده (۳۹۰) به شرح زیر اصلاح می شود و یک تبصره به آن الحاق می گردد:

ماده ۳۹۰- در قصاص عضو، علاوه بر شرایط عمومی قصاص، شرایط زیر با تفصیلی که در این قانون بیان می شود، باید رعایت شود:

الف- محل عضو مورد قصاص، با مورد جنایت یکی باشد.

ب- قصاص با مقدار جنایت، مساوی باشد.

پ- خوف تلف مرتکب یا صدمه بر عضو دیگر نباشد.

ت- قصاص عضو سالم، در مقابل عضو ناسالم نباشد.

ث- قصاص عضو اصلی، در مقابل عضو غیراصلی نباشد.

ج- قصاص عضو کامل در مقابل عضو ناقص نباشد.

تبصره- در صورتی که مجرم دست راست نداشته باشد دست چپ او و چنانچه دست چپ هم نداشته باشد پای او قصاص می شود.

ماده ۳۹۱- ...

ماده ۴۰۱- اگر شخصی بدون آسیب رساندن به حدقه چشم دیگری، بینایی آن را از بین ببرد، فقط بینایی چشم مرتکب، قصاص می شود. چنانچه بدون آسیب به حدقه چشم مرتکب، قصاص ممکن نباشد، تبدیل به دیه می شود و مرتکب باید آن را بپردازد.

عبارت «باید آن را بپردازد» در ماده (۴۰۱) به عبارت «به پرداخت دیه و تعزیر مقرر در قانون محکوم می شود.» اصلاح می گردد.

ماده ۴۰۲- ...

ماده ۴۱۲- اگر دندان مجنی علیه پس از اجرای قصاص یا گرفتن دیه برآید، چیزی برعهده مجنی علیه نیست و دیه نیز بازگردانده نمی شود مگر اینکه مجنی علیه، دیه را به تصالح گرفته باشد که در این صورت دیه مسترد و مجنی علیه، مستحق ارش است.

ماده (۴۱۲) به شرح زیر اصلاح می شود:

ماده ۴۱۲- اگر دندان مجنی علیه پس از اجرای قصاص یا گرفتن دیه برآید، چیزی برعهده مجنی علیه نیست و اگر گرفتن دیه به جهت عدم امکان قصاص بوده باشد دیه نیز بازگردانده نمی شود.

ماده ۴۱۳- ...

ماده ۴۲۲- اگر زنی علیه مردی عمداً مرتکب جنایت شود، صاحب حق قصاص نمی تواند افزون بر قصاص، تفاوت دیه مرد نسبت به زن را مطالبه کند.

ماده (۴۲۲) به شرح زیر اصلاح می گردد:

ماده ۴۲۲- اگر مرتکب عمداً جنایتی بر دیگری وارد کند و دیه جنایت وارد شده بر مجنی علیه بیش از دیه آن در مرتکب باشد مانند آنکه زن مسلمانی مرد مسلمانی را به قتل برساند صاحب حق قصاص نمی تواند افزون بر قصاص، تفاوت دیه رانیز مطالبه کند.

ماده ۴۲۳- ...

ماده ۴۳۲- هرگاه در جنایت عمدی، به علت فوت، کشته شدن، خودکشی یا عدم امکان دسترسی به مرتکب به سبب فرار و مانند آن، دسترسی به او ممکن نباشد با درخواست صاحب حق، دیه جنایت از اموال مرتکب پرداخت می شود و در صورت نداشتن مال از بیت المال پرداخت می گردد. چنانچه پس از اخذ دیه دسترسی به مرتکب

ممکن شود در صورتی که أخذ دیه به جهت گذشت از قصاص نباشد، حق قصاص برای او محفوظ است لکن باید قبل از قصاص دیه گرفته شده را برگرداند.

ماده (۴۳۲) به شرح زیر اصلاح می شود:

ماده ۴۳۲- هرگاه در جنایت عمدی، به علت مرگ یا فرار، دسترسی به مرتکب ممکن نباشد با درخواست صاحب حق، دیه جنایت از اموال مرتکب پرداخت می شود و در صورتی که مرتکب مالی نداشته باشد در خصوص قتل عمد، ولی دم می تواند دیه را از عاقله بگیرد و در صورت نبود عاقله یا عدم دسترسی به آنها یا عدم تمکن آنها، دیه از بیت المال پرداخت می شود و در غیر قتل، دیه بر بیت المال خواهد بود. چنانچه پس از أخذ دیه، دسترسی به مرتکب جنایت اعم از قتل و غیر قتل، ممکن شود در صورتی که أخذ دیه به جهت گذشت از قصاص نباشد، حق قصاص حسب مورد برای ولی دم یا مجنی علیه محفوظ است، لکن باید قبل از قصاص، دیه گرفته شده را برگرداند.

ماده ۴۳۳- ...

ماده ۴۳۵- اگر پس از اجرای قصاص نفس، قاتل زنده بماند، حق قصاص برای ولی دم محفوظ است؛ لکن اگر وی را به گونه ای که جایز نیست، قصاص کرده باشد، در صورتی که قاتل آسیب ببیند مشروط به شرایط قصاص عضو از جمله عدم خوف تلف ولی دم، قاتل حق قصاص عضو او را دارد و حق قصاص نفس نیز برای ولی دم باقی است ولی قبل از اجرای قصاص نفس، قاتل باید حق خود را استیفاء، مصالحه یا گذشت کند لکن اگر ولی دم نخواهد دوباره قصاص کند، قاتل حق قصاص او را ندارد. اگر قاتل برای فرار از قصاص نفس حاضر به گذشت، مصالحه و استیفاء حق خود نشود با شکایت ولی دم از این امر، دادگاه مدت مناسبی را مشخص و به قاتل اعلام می کند تا ظرف مهلت مقرر به گذشت، مصالحه یا مطالبه قصاص عضو اقدام کند.



در صورت عدم اقدام او در این مدت، ولی دم به تعزیر مقرر در قانون محکوم می شود و با مطالبه او قصاص نفس اجراء می گردد.

عبارت «و حق قصاص عضو برای ورثه جانی، محفوظ است» به انتهای ماده (۴۳۵) الحاق می شود.

ماده ۴۳۶- ...

ماده ۴۴۹- دیه، حسب مورد حق شخصی مجنی علیه یا ولی دم است و احکام و آثار مسؤولیت مدنی یا ضمان دارد. ذمه مرتکب جز با پرداخت دیه، مصالحه، ابراء و تهاتر، بری نمی گردد.

عبارت «ضمان دارد» در ماده (۴۴۹) به عبارت «ضمان را دارد» تبدیل می گردد.

تبصره - ورثه مقتول به جز بستگان مادری به نسبت سهم الارث از دیه مقتول نیز ارث می برند.

ماده ۴۵۰- ...

ماده ۴۵۲- قتل عمدی موجب دیه، به شرح مقرر در باب قصاص، با قسم پنجاه مرد و قتل غیر عمدی، با قسم بیست و پنج مرد، تنها در صورت حصول لوث و فقدان ادله دیگر، اثبات می شود.

در ماده (۴۵۲) پس از عبارت «ادله دیگر» عبارت «غیر از سوگند منکر» الحاق می گردد.

ماده ۴۵۳- در جنایت بر اعضاء و منافع اعم از عمدی و غیر عمدی در صورت لوٹ و فقدان ادله دیگر، مجنی علیه می تواند با اقامه قسامه به شرح زیر، جنایت مورد ادعاء را اثبات و دیه آن را مطالبه کند. لکن حق قصاص با آن ثابت نمی شود.

در ماده (۴۵۳) پس از عبارت «ادله دیگر» عبارت «غیر از سوگند منکر» الحاق می گردد.

الف- شش قسم در جنایتی که دیه آن به مقدار دیه کامل است.

ب- پنج قسم در جنایتی که دیه آن سه چهارم دیه کامل است.

در بند (ب) ماده (۴۵۳) عبارت «سه چهارم» به عبارت «پنج ششم» اصلاح می شود.

پ- ...

ماده ۴۵۴- در صورتی که مدعی به ترتیب فوق الذکر اقامه قسامه نکند، مدعی علیه با قسامه تبرئه می شود.

ماده (۴۵۴) به شرح زیر اصلاح می شود:

ماده ۴۵۴- اگر مدعی به ترتیب فوق، اقامه قسامه نکند، می تواند از مدعی علیه، مطالبه قسامه کند و در این صورت مدعی علیه با قسامه تبرئه می شود.

ماده ۴۵۵- ...

ماده ۴۶۰- دیه خطای محض در صورتی که جنایت با اقرار مرتکب ثابت شود برعهده خود مرتکب است.

ماده (۴۶۰) به شرح زیر اصلاح می شود:

ماده ۴۶۰- در جنایت خطای محض در صورتی که جنایت با بینه یا قسامه یا علم قاضی ثابت شود، پرداخت دیه برعهده عاقله است و اگر با اقرار مرتکب یا نکول او از سوگند یا قسامه ثابت شد برعهده خود او است.

تبصره - ...

ماده ۴۶۱- ...

ماده ۴۶۳- عاقله، تنها مکلف به پرداخت دیه خطای محض است.

به انتهای ماده (۴۶۳) عبارت زیر الحاق می‌گردد:

«لیکن ضامن اتلاف مالی که به طور خطایی تلف شده است نمی‌باشد.»

ماده ۴۶۴- ...

ماده ۴۷۱- دیه عمد و شبه عمد بر جانی است لکن اگر فرار کند، دیه از مال او اخذ می‌گردد و اگر مال نداشته باشد از بستگان نزدیک او با رعایت الاقرب فالاقرب گرفته می‌شود و اگر بستگانی نداشت یا تمکن نداشتند، دیه از بیت‌المال پرداخت می‌شود.

ماده (۴۷۱) به شرح زیر اصلاح می‌شود:

ماده ۴۷۱- در جنایت شبه عمدی در صورتی که به دلیل مرگ یا فرار به مرتکب دسترسی نباشد، دیه از مال او گرفته می‌شود و در صورتی که مال او کفایت نکند از بیت‌المال پرداخت می‌شود.

ماده ۴۷۲- در جنایات مادون قتل در صورت عمد و شبه عمد، مسؤولیت پرداخت دیه بر عهده مرتکب است و در صورت عدم دسترسی به او مانند سایر دیون با وی رفتار می‌شود و دیه از بیت‌المال قابل پرداخت نیست و در خطای محض عاقله مسؤول پرداخت است و در صورت عدم دسترسی به عاقله یا عدم تمکن آنها از بیت‌المال پرداخت می‌شود.

ماده (۴۷۲) به شرح زیر اصلاح می‌شود:

ماده ۴۷۲- در جنایت خطای محض در مواردی که پرداخت دیه بر عهده مرتکب

است اگر به علت مرگ یا فرار، دسترسی به او ممکن نباشد دیه جنایت از اموال او پرداخت می‌شود و در صورتی که مرتکب مالی نداشته باشد دیه از بیت‌المال پرداخت می‌شود.

ماده ۴۷۳- ...

ماده ۴۷۴- در موارد علم اجمالی به ارتکاب جنایت توسط یک نفر از دو یا چند نفر معین، چنانچه تعیین مرتکب ممکن نباشد، در صورت حصول لوث، دیه از بیت‌المال پرداخت می‌شود.

تبصره - هرگاه منشأ علم اجمالی، اقرار متهمان باشد، مجنی‌علیه یا اولیای دم در مراجعه به هر یک و أخذ دیه از آنها منخیرند، در این حکم تفاوتی بین جنایت عمدی و غیرعمدی و قتل و غیرآن نیست.

ماده (۴۷۴) به شرح زیر اصلاح می‌شود:

ماده ۴۷۴- در موارد علم اجمالی به ارتکاب جنایت، توسط یک نفر از دو یا چند نفر معین، در صورت وجود لوث بر برخی از اطراف علم اجمالی، طبق مواد قسامه در این باب عمل می‌شود و در صورت عدم وجود لوث، صاحب حق می‌تواند از متهمان مطالبه سوگند کند که اگر همگی سوگند یاد کنند در خصوص قتل دیه از بیت‌المال پرداخت می‌شود و در غیر قتل، دیه به نسبت مساوی از متهمان دریافت می‌شود.

تبصره- هرگاه منشأ علم اجمالی، اقرار متهمان باشد، حسب مورد اولیای دم یا مجنی‌علیه منخیرند برای دریافت دیه به هر یک از متهمان مراجعه کنند و در این امر تفاوتی بین جنایت عمدی و غیرعمدی و قتل و غیر قتل نیست.

ماده (۴۸۲) حذف شده مصوبه قبلی «در مرحله دوم رفع ایراد شورای نگهبان - مصوب ۱۳۹۰/۵/۲ کمیسیون قضائی»:

ماده ۴۸۲ - هرگاه همه یا برخی از اطراف علم اجمالی، از اتیان سوگند یا اقامه قسامه امتناع کنند دیه به طور مساوی برعهده امتناع کنندگان ثابت می شود و در صورتی که امتناع کننده یکی باشد به تنهایی عهده دار پرداخت دیه خواهد بود. در حکم فوق تفاوتی میان قتل و غیر آن نیست.

متن زیر به عنوان ماده (۴۷۴) مکرر به لایحه الحاق گردید:

ماده ۴۷۴ مکرر - هرگاه همه یا برخی از اطراف علم اجمالی، از اتیان سوگند یا اقامه قسامه امتناع کنند دیه به طور مساوی بر عهده امتناع کنندگان ثابت می شود و در صورتی که امتناع کننده یکی باشد به تنهایی عهده دار پرداخت دیه خواهد بود. در حکم فوق تفاوتی میان قتل و غیر آن نیست.

ماده ۴۷۵ - ...

ماده (۴۸۹) حذف شده مصوبه قبلی «در مرحله دوم رفع ایراد شورای نگهبان - مصوب ۱۳۹۰/۵/۲ کمیسیون قضائی»:

ماده ۴۸۹ - هرگاه محکوم به قصاص عضو یا تعزیر یا حد غیر مستوجب سلب حیات در اثر اجرای مجازات کشته شود یا صدمه ای بیش از مجازات مورد حکم به او وارد شود، چنانچه قتل یا صدمه، عمدی یا مستند به تقصیر باشد، مجری حکم، حسب مورد به قصاص یا دیه محکوم می شود. در غیر این صورت بیت المال دیه را پرداخت خواهد کرد.

تبصره - چنانچه ورود آسیب اضافی مستند به محکوم علیه باشد ضمان منتفی خواهد بود.

متن زیر به عنوان ماده (۴۸۰) مکرر الحاق می گردد:

ماده ۴۸۰ مکرر ۱ - هرگاه محکوم به قصاص عضو یا تعزیر یا حد غیر مستوجب

سلب حیات در اثر اجرای مجازات کشته شود یا صدمه‌ای بیش از مجازات مورد حکم به او وارد شود، چنانچه قتل یا صدمه، عمدی یا مستند به تقصیر باشد، مجری حکم، حسب مورد به قصاص یا دیه محکوم می‌شود. در غیر این صورت در مورد قصاص و حد، ضمان منتفی است و در تعزیرات، دیه از بیت‌المال پرداخت می‌شود. تبصره- چنانچه ورود آسیب اضافی مستند به محکوم‌علیه باشد ضمان، منتفی است.

ماده (۴۹۰) حذف شده مصوبه قبلی «در مرحله دوم رفع ایراد شورای نگهبان- مصوب ۱۳۹۰/۵/۲ کمیسیون قضائی»:

ماده ۴۹۰- هرگاه پس از اجرای حکم قصاص، حد، یا تعزیر که موجب قتل، یا صدمه بدنی دیگری شده است پرونده در دادگاه صالح طبق مقررات آیین دادرسی، رسیدگی مجدد شده و عدم صحت آن حکم ثابت شود، دادگاه رسیدگی کننده مجدد، حکم پرداخت دیه از بیت‌المال را صادر و در صورت احراز تقصیر مجری یا قاضی صادرکننده حکم، پرونده را با ذکر مستندات، جهت رسیدگی به مرجع قضائی مربوط ارسال می‌نماید تا طبق مقررات رسیدگی شود. در صورت ثبوت تقصیر از طرف مجری یا قاضی صادرکننده حکم، مرجع مزبور، حکم به کسر دیه از حقوق و بازگشت آن به بیت‌المال، می‌نماید.

متن زیر به عنوان ماده (۴۸۰ مکرر ۲) الحاق می‌گردد:

ماده ۴۸۰ مکرر ۲- هرگاه پس از اجرای حکم قصاص، حد یا تعزیر که موجب قتل، یا صدمه بدنی شده است پرونده در دادگاه صالح طبق مقررات آیین دادرسی، رسیدگی مجدد شده و عدم صحت آن حکم ثابت شود، دادگاه رسیدگی کننده مجدد، حکم پرداخت دیه از بیت‌المال را صادر و پرونده را با ذکر مستندات، جهت رسیدگی به مرجع قضائی مربوط ارسال می‌نماید تا طبق مقررات رسیدگی شود. در صورت ثبوت عمد یا تقصیر از طرف قاضی صادر کننده حکم قطعی، وی ضامن است و به حکم

مرجع مذکور، حسب مورد به قصاص یا تعزیر مقرر در کتاب پنجم «تعزیرات» و بازگرداندن دیه به بیت‌المال محکوم می‌شود.

ماده ۴۸۱- ...

ماده ۴۹۰- پزشک در معالجاتی که دستور انجام آن را به مریض یا پرستار و مانند آن صادر می‌نماید، در صورت تلف یا صدمه بدنی ضامن است مگر آنکه مطابق ماده (۴۹۹) این قانون عمل نماید.

تبصره ۱- در موارد مزبور، هرگاه مریض یا پرستار بداند که دستور اشتباه است و موجب صدمه و تلف می‌شود و با وجود این به دستور عمل کند، پزشک ضامن نیست بلکه صدمه و خسارت مستند به خود مریض یا پرستار است.

تبصره ۲- در قطع عضو یا جراحات ایجاد شده در معالجات پزشکی طبق ماده (۴۸۹) این قانون عمل می‌شود.

در ماده (۴۹۰) عبارت «ماده (۴۹۹)» به عبارت «ماده (۴۸۹)» اصلاح می‌شود.

ماده ۴۹۱- ...

ماده ۴۹۲- هرگاه شیئی که توسط انسان با وسیله نقلیه حمل می‌گردد به نحوی از انحاء موجب جنایت گردد حمل‌کننده ضامن دیه است.

کلمه «با» در ماده (۴۹۲) به کلمه «یا» اصلاح می‌شود.

ماده ۴۹۳- ...

ماده ۵۳۴- هرگاه صدمه وارده عمدی باشد و نوعاً کشنده یا موجب قطع عضو یا آسیب بیشتر نباشد لکن اتفاقاً سرایت کند، علاوه بر حق قصاص یا دیه، نسبت به جنایت عمدی کمتر حسب مورد دیه جنایت بیشتر نیز باید پرداخت شود، مانند اینکه شخصی عمداً انگشت دیگری را قطع کند و اتفاقاً این قطع سرایت کند و موجب فوت مجنی علیه یا قطع دست او گردد، علاوه بر حق قصاص یا دیه انگشت، حسب مورد دیه نفس یا دیه دست مجنی علیه نیز باید پرداخت شود.

در ماده (۵۳۴) بعد از عبارت «جنایت عمدی کمتر» علامت «،» درج می شود.

ماده ۵۳۵- ...

ماده ۵۳۷- در صورت وجود شرایط ذیل، دیه آسیب های متعدد، تداخل می کند و تنها دیه یک آسیب ثابت می شود:

عبارت «وجود شرایط» در صدر ماده (۵۳۷) به عبارت «وجود مجموع شرایط چهارگانه» اصلاح می شود.

الف- ...

ماده ۵۳۸- ...

ماده ۵۴۸- براساس نظر حکومتی مقام رهبری، دیه اقلیت های دینی شناخته شده در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران به اندازه دیه مسلمان تعیین می گردد.

عبارت «دیه اقلیت های دینی» به عبارت «دیه جنایت بر اقلیت های دینی» اصلاح می شود.



ماده ۵۴۹- هرگاه رفتار مرتکب و فوت مجنی علیه هر دو در ماههای حرام (محرم، رجب، ذی القعدة و ذی الحجه) یا در محدوده حرم مکه، واقع شود خواه جنایت عمدی خواه غیر عمدی باشد، علاوه بر دیه نفس، یک سوم دیه نیز افزوده می گردد، سایر مکانها و زمانهای مقدس و متبرک مشمول حکم تغلیظ دیه نیست.

تبصره - معیار شروع و پایان ماههای حرام، مغرب شرعی است. مانند ماه رجب که از غروب آفتاب آخرین روز ماه جمادی الثانی، شروع و با غروب آفتاب آخرین روز ماه به پایان می رسد.

تبصره ماده (۵۴۹) به شرح زیر اصلاح می شود:

تبصره- معیار شروع و پایان ماههای حرام، مغرب شرعی است. مانند ماه رجب که از مغرب شرعی آخرین روز ماه جمادی الثانی، شروع و با مغرب شرعی آخرین روز ماه رجب به پایان می رسد.

ماده ۵۵۰- ...

ماده ۵۸۴- دیه مجموع چهارپلک دوچشم دیه کامل است و دیه پلکهای بالا ثلث دیه کامل و دیه پلکهای پایین نصف دیه کامل است.

تبصره - هرگاه کسی چشم و پلک را یکجا از بین ببرد، هر یک دیه جداگانه دارد.

ماده (۵۸۴) به شرح زیر اصلاح می شود:

ماده ۵۸۴- دیه مجموع چهارپلک دوچشم، دیه کامل، دیه هر یک از پلکهای بالا، یک ششم دیه کامل و دیه هر یک از پلکهای پایین، یک چهارم دیه کامل است.

تبصره - هرگاه کسی چشم و پلک را یک جا از بین ببرد، هر یک دیه جداگانه دارد.

ماده ۵۸۵ - ...

ماده ۶۵۵ - قطع و از بین بردن اندام تناسلی مرد تا ختنه‌گاه و یا بیشتر از آن، موجب دیه کامل است و در کمتر از ختنه‌گاه به نسبت ختنه‌گاه محاسبه و به همان نسبت، دیه پرداخت می‌شود.  
تبصره ۱ - در این حکم تفاوتی بین اندام کودک، جوان، پیر، عقیم و شخصی که دارای بیضه سالم یا معیوب است، وجود ندارد.

بعد از کلمه «معیوب» در تبصره (۱) ماده (۶۵۵) عبارت «یا فاقد بیضه» الحاق می‌گردد.

تبصره ۲ - ...

ماده ۶۵۶ - ...

ماده ۶۵۷ - قطع آلت زنانه موجب پرداخت دیه کامل زن است و قطع یک طرف آن موجب پرداخت نصف دیه است.

ماده (۶۵۷) به شرح زیر اصلاح می‌شود:

ماده ۶۵۷ - قطع و از بین بردن هر یک از دو طرف اندام تناسلی زن، موجب نصف دیه کامل زن است و قطع و از بین بردن بخشی از آن، به همان نسبت دیه دارد. در این حکم فرقی میان باکره و غیرباکره، خردسال و بزرگسال سالم و معیوب از قبیل رتقاء و قرناء نیست.

ماده (۶۶۶) حذف شده مصوبه قبلی «در مرحله دوم رفع ایراد شورای نگهبان -

مصوب ۱۳۹۰/۵/۲ کمیسیون قضائی»:

ماده ۶۶۶ - افضای غیر همسر، به ترتیب ذیل موجب ضمان است:

- الف- هرگاه افضاء شده نابالغ یا بالغ غیررشید یا مکره بوده و افضاء به سبب مقاربت باشد، علاوه بر مهرالمثل و دیه کامل زن، در صورت ازاله بکارت، ارش البکاره نیز ثابت خواهد بود و اگر افضاء به غیرمقاربت باشد، دیه کامل زن و در صورت ازاله بکارت، مهرالمثل نیز ثابت خواهد بود.
- ب- هرگاه افضاء با رضایت زن بالغ و رشید و از طریق مقاربت انجام گرفته باشد، تنها پرداخت دیه کامل زن ثابت خواهد بود.
- پ- افضای ناشی از وطی به شبهه علاوه بر مهرالمثل و دیه، در صورت ازاله بکارت، موجب ارش البکاره نیز می‌باشد.

متن زیر به عنوان ماده (۶۵۷) مکرر الحاق می‌شود:

- ماده ۶۵۷ مکرر- افضای غیرهمسر، به ترتیب ذیل موجب ضمان است:
- الف- هرگاه افضاء شده نابالغ یا مکره بوده و افضاء به سبب مقاربت باشد، علاوه بر مهرالمثل و دیه کامل زن، در صورت ازاله بکارت، ارش البکاره نیز ثابت خواهد بود و اگر افضاء به غیرمقاربت باشد، دیه کامل زن و در صورت ازاله بکارت، مهرالمثل نیز ثابت است.
- ب- هرگاه افضای با رضایت زن بالغ و از طریق مقاربت انجام گرفته باشد، تنها پرداخت دیه کامل زن ثابت خواهد بود.
- پ- افضای ناشی از وطی به شبهه علاوه بر مهرالمثل و دیه، در صورت ازاله بکارت، موجب ارش البکاره نیز می‌باشد.

ماده ۶۵۸ - ...

ماده (۶۸۹) حذف شده مصوبه قبلی «در مرحله دوم رفع ایراد شورای نگهبان - مصوب ۱۳۹۰/۵/۲ کمیسیون قضائی»:

ماده ۶۸۹ - جنایت بر کسی که در اغماء یا بیهوشی و مانند آن است از جهت احکام مربوط به قصاص و دیه، جنایت بر شخص هوشیار محسوب می شود.  
تبصره - جنایت بر کسی که دچار مرگ مغزی شده در حکم جنایت بر میت است.

یک ماده به شرح زیر به عنوان ماده (۶۷۳) مکرر الحاق می گردد:  
ماده ۶۷۳ مکرر - جنایت بر کسی که در اغماء یا بیهوشی و مانند آن است از جهت احکام مربوط به قصاص و دیه، جنایت بر شخص هوشیار محسوب می شود.

ماده ۶۹۰ - ...

ماده ۶۹۶ - جنایتی که موجب سلس و ریزش ادرار شود به ترتیب زیر دیه دارد:  
الف - در صورت دوام آن در کلیه ایام تا پایان هر روز دیه کامل دارد.  
ب - در صورت دوام آن در کلیه روزها تا نیمی از هر روز دوسوم دیه کامل دارد.  
پ - در صورت دوام آن در کلیه روزها تا هنگام برآمدن روز ثلث دیه دارد.

ماده (۶۹۶) به شرح زیر اصلاح می شود:  
ماده ۶۹۶ - جنایتی که به طور دائم موجب سلس و ریزش ادرار گردد، دیه کامل دارد و جنایتی که موجب ریزش غیردائمی ادرار گردد، موجب ارش است.

ماده ۶۹۷ - ...

ماده ۷۰۱ - جراحات سر و صورت و دیه آنها به ترتیب ذیل است:  
الف - حارصه: خراش پوست بدون آنکه خون جاری شود، یک صدم دیه کامل

- ب- دامیه: جراحی که اندکی وارد گوشت شود و همراه با جریان کم یا زیاد خون باشد، دو صدم دیه کامل
- پ- متلاحمه: جراحی که وارد گوشت شود لکن به پوست نازک روی استخوان نرسد، سه صدم دیه کامل
- ت- سمحاق: جراحی که به پوست نازک روی استخوان برسد؛ چهار صدم دیه کامل
- ث- موضحه: جراحی که پوست نازک روی استخوان را کنار بزند و استخوان را آشکار کند، پنج صدم دیه کامل
- ج- هاشمه: جنایتی که موجب شکستگی استخوان شود گرچه جراحی را ایجاد نکند، ده صدم دیه کامل
- چ- منقله: جنایتی که درمان آن جز با جابه‌جا کردن استخوان میسر نباشد، پانزده صدم دیه کامل
- ح- مأمومه: جراحی که به کیسه مغز برسد یک سوم دیه کامل
- خ- دامغه: جراحی که کیسه مغز را پاره کند، که علاوه بر دیه مأمومه، موجب ارش پاره شدن کیسه مغز نیز است.
- تبصره ۱- جراحات گوش، بینی، لب در غیر مواردی که برای آن دیه معین شده است، در حکم جراحات سر و صورت است.
- تبصره ۲- ملاک دیه در جراحات‌های مذکور، مقدار نفوذ جراحی است و طول و عرض آن تأثیری در میزان دیه ندارد.
- تبصره ۳- جنایت بر گونه در صورتی که داخل دهان را نمایان نسازد، موجب یک بیستم دیه کامل و اگر به نحوی باشد که داخل دهان را نمایان سازد، موجب یک پنجم دیه کامل است.

ماده (۷۰۱) به شرح زیر اصلاح می‌شود:

ماده ۷۰۱- جراحات سر و صورت و دیه آنها به ترتیب ذیل است:

الف - حارصه: خراش پوست بدون آنکه خون جاری شود، یک صدم دیه کامل  
ب - دامیه: جراحی که اندکی وارد گوشت شود و همراه با جریان کم یا زیاد  
خون باشد، دو صدم دیه کامل  
پ - متلاحمه: جراحی که موجب بریدگی عمیق گوشت شود لکن به پوست  
نازک روی استخوان نرسد، سه صدم دیه کامل  
ت - سمحاق: جراحی که به پوست نازک روی استخوان برسد؛ چهار صدم دیه  
کامل  
ث - موضحه: جراحی که پوست نازک روی استخوان را کنار بزند و استخوان را  
آشکار کند، پنج صدم دیه کامل  
ج - هاشمه: جنایتی که موجب شکستگی استخوان شود گرچه جراحی را تولید  
نکند، ده صدم دیه کامل  
چ - منقله: جنایتی که درمان آن جز با جابه‌جا کردن استخوان میسر نباشد،  
پانزده صدم دیه کامل  
ح - مأمومه: جراحی که به کیسه مغز برسد، یک سوم دیه کامل  
خ - دامغه: صدمه یا جراحی که کیسه مغز را پاره کند، که علاوه بر دیه مأمومه،  
موجب ارش پاره شدن کیسه مغز نیز می‌باشد.  
تبصره ۱ - جراحات گوش، بینی، لب، زبان و داخل دهان، در غیر مواردی که  
برای آن دیه معین شده است، در حکم جراحات سر و صورت است.  
تبصره ۲ - ملاک دیه در جراحات‌های مذکور، مقدار نفوذ جراحت بوده و طول و  
عرض آن تأثیری در میزان دیه ندارد.  
تبصره ۳ - جنایت بر گونه در صورتی که داخل دهان را نمایان نسازد، موجب  
یک بیستم دیه کامل و اگر به نحوی باشد که داخل دهان را نمایان سازد، موجب یک پنجم  
دیه کامل است. در این مورد چنانچه پس از بهبودی جراحی، اثر و عیب فاحشی،  
در صورت باقی بماند، علاوه بر آن، یک بیستم دیه دیگر نیز باید پرداخت شود.

تبصره ۴ - هرگاه جنایت موضحه صورت بعد از التیام، اثری از خود بر جای بگذارد، علاوه بر دیه موضحه، یک‌هشتادم دیه کامل نیز ثابت است و هرگاه جنایت در حد موضحه نبوده و بعد از التیام اثری از آن باقی بماند، علاوه بر دیه جنایت، یک‌صدم دیه کامل نیز ثابت است و چنانچه جنایت، شکافی در صورت ایجاد کند دیه آن هشت‌صدم دیه کامل است.

ماده ۷۰۲ - هرگاه یکی از جراحات‌های مذکور در بندهای (الف) تا (ث) ماده (۷۰۱) این قانون در غیر سر و صورت واقع شود، در صورتی که آن عضو دارای دیه معین باشد، دیه به حساب نسبت‌های فوق از دیه آن عضو تعیین می‌شود و اگر آن عضو دارای دیه معین نباشد، ارش ثابت است.

تبصره ۱ - جراحات وارده به گردن، در حکم جراحات بدن می‌باشد و موجب ارش است.

تبصره (۱) ماده (۷۰۲) به شرح زیر اصلاح می‌شود:  
تبصره ۱ - جراحات وارده به گردن، در حکم جراحات بدن است.  
تبصره ۲ - ...

مقرر گردید در همه مواردی که عبارت «سلب حیات» جایگزین کلمه «رجم» شده است، اصلاح گردد:

۱ - در ماده (۱۷۲) عبارت «حد موجب سلب حیات» به عبارت «حد رجم» اصلاح می‌شود.

۲ - در ماده (۷۷۱) عبارت «موجب سلب حیات» به عبارت «اعدام یا رجم یا صلب» اصلاح می‌گردد.

۳ - در ابتدای بند (الف) ماده (۷۷۳) عبارت «مجازات موجب سلب حیات یا حبس دائم» به عبارت «اعدام یا حبس دائم یا رجم یا صلب» اصلاح می‌شود و همچنین در

سطر بعد عبارت «موجب سلب حیات» به عبارت «اعدام یا رجم یا صلب» تغییر می‌یابد.  
۴- در ابتدای پاراگراف دوم ماده (۷۷۵) عبارت «مجازات موجب سلب حیات» به عبارت «اعدام یا رجم یا صلب» اصلاح می‌شود و دو سطر بعد عبارت «موجب سلب حیات» به عبارت «اعدام یا صلب» تبدیل می‌شود.

اصلاحات فوق در جلسه مورخ چهاردهم آذرماه یکهزار و سیصد و نود و یک کمیسیون قضائی و حقوقی مجلس شورای اسلامی طبق اصل هشتاد و پنجم (۸۵) قانون اساسی به تصویب رسید و مجلس در جلسه علنی روز چهارشنبه مورخ بیست و پنجم آذرماه یکهزار و سیصد و هشتاد و هشت با اجرای آزمایشی آن به مدت پنج سال موافقت نمود./ن

علی لاریجانی